

Тернопільський національний економічний університет

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з

«Економічної теорії»

на тему:

«Аналіз стану і тенденцій розвитку ринку нафти і
нафтопродуктів»

Студентки 2 курсу групи ОПД-21

напрямку підготовки 6.030509 «Облік і аудит»

Бойчук Н.І.

Керівник:

Вірковська Анастасія Андріївна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль 2016

Зміст

Вступ.....	3
1. Теоретичні аспекти становлення та розвитку ринку нафти і нафтопродуктів.	5
2. Аналіз світової та вітчизняної практик розвитку ринку нафти і нафтопродуктів.	11
3.Пропозиції щодо вдосконалення ринку нафти і нафтопродуктів в Україні.	19
Висновки	24
Додаток А.....	27
Додаток Б.....	28
Додаток В	29
Список використаних джерел	36

Вступ

Нафта та продукти її переробки відіграють провідну роль у розвитку світової економіки. Починаючи з 70-тих років ХХ століття, коли нафта перетворилась на домінуючий енергоносіє і стратегічний товар, кон'юнктура ринку нафти і нафтопродуктів опинилася в центрі уваги світового бізнесу і політики. Саме на цьому ринку у всьому своєму різноманітті і суперечності виявляються слабкі і сильні сторони розвитку світового господарства в цілому і результати діяльності окремих його учасників. Нафтовий ринок це ринок, на якому взаємопов'язані інтереси багатьох держав світу.

Актуальність теми. На сьогодні нафта як енергоносіє знаходиться на вершині життєвого циклу і має найвищий рівень конкурентоспроможності. Потреби світової економіки в нафті і нафтопродуктах з кожним роком зростають, а оскільки ринок цих стратегічних товарів взаємодіє з іншими ринками (валютним, фондовим, інвестицій, праці тощо), то стан його впливає на розвиток усієї світової економіки сприяє економічному зростанню або спричиняє настання рецесії.

Від кон'юнктури нафтового ринку особливо потерпає економіка країн-імпортерів нафти, серед яких й Україна. Останні десятиліття довели, що енергетична безпека цих країн пов'язана не стільки з гарантіями безперебійних поставок нафти, скільки з прийнятним рівнем цін. Для України, де власний видобуток нафти забезпечує лише 16,1% сучасних потреб економіки, цінова стабільність нафтового ринку є визначальною складовою енергетичної безпеки держави і важливим фактором забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності економіки. Формування цілісного бачення та послідовного втілення національної енергетичної стратегії, мінімізація негативних зовнішніх впливів на економіку потребують аналізу закономірностей функціонування національного ринку нафтопродуктів в контексті світових тенденцій, оцінювання відповідності його стану

національним інтересам держави та визначення перспектив подальшого розвитку.

Проведене дослідження ґрунтується на фундаментальних роботах відомих вчених-теоретиків у галузі ринкових відносин, маркетингу і ринкової кон'юнктури: В.Д. Базилевича, В.М. Гейця, Е.Дж. Долана, В.А. Карпова, М.Д.Кондратьєва, Ф. Котлера, Д.Е. Линдсея, С.В. Мочерного, А.А. Чухна та ін., а також на роботах, в яких розглядаються теоретико-практичні аспекти організації, функціонування та регулювання ринку нафтопродуктів: В.Ф.Артюшкина, Г.Г. Бурлаки, В.Г. Бурлаки, А.А. Конопляника, Ю.В.Макогона, Л.А. Мелент'єва, В.В. Петрова, С.М. Пухова, С.В. Сапегина, В.Л. Саприкіна та ін. Віддаючи належне напрацюванням зарубіжних і українських економістів з питань енергетичної безпеки та розвитку енергетичних ринків, слід зауважити, що для вітчизняної науки ринок нафтопродуктів залишається малодослідженим об'єктом.

Мета дослідження. Метою даного дослідження є повний аналіз стану світового і вітчизняного ринку нафти та нафтопродуктів, тенденції його розвитку. А також різні специфічні особливості, які підлягають детальному опису і дослідженню.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких основних завдань:

- дослідити теоретичні аспекти становлення та розвитку ринку нафти і нафтопродуктів;
- провести детальний аналіз світової та вітчизняної практик розвитку ринку нафти і нафтопродуктів;
- подати пропозиції щодо удосконалення ринку нафти і нафтопродуктів в Україні;
- дати загальні висновки щодо розвитку ринку нафти і нафтопродуктів на сьогоднішній час;
- доповнити дане дослідження статистичними даними.

Об'єкт дослідження ринок нафти і нафтопродуктів.

Основними методами даного дослідження є: описовий, статистичний, аналітичний та інші.

1. Теоретичні аспекти становлення та розвитку ринку нафти і нафтопродуктів.

Енергетичні ринки мають глобальний характер. Нафта надходить з усіх куточків земної кулі - Каспію, Росії, Близького Сходу, Африки, Південної та Північної Америки. Але останнім часом спостерігається нестабільність на світовому ринку нафти. За останні вісім років світова економіка розвивалася дуже швидкими темпами, що зумовило підвищення попиту на нафту, яка на сьогодні використовується як сировина для багатьох галузей промисловості. Зріст попиту призводить до підвищення цін на сировину, що, в свою чергу, значно впливає на подальший розвиток світової економіки.

Нафта була, є і в найближчому майбутньому залишиться основним джерелом первинної енергії, споживання якої неухильно розширюється у зв'язку з подальшим розвитком світової економіки. Одночасно зростає використання нафти і нафтопродуктів в якості сировини для хімічної промисловості, що, як відомо, економічно більш виправдано і ефективно в порівнянні з прямим енергетичним використанням вуглеводнів.

Світові ринки нафти і нафтопродуктів у своєму розвитку пройшли різні цикли — піднесення, кризи та спади. Їх аналіз сприяє виявленню проблем та прогнозуванню перспектив розвитку даних ринків. Нафтові кризи призвели до збільшення цін на рідке паливо. Для боротьби з наслідками цінових коливань необхідно розвивати сектор видобутку, поширювати інтеграційні процеси.

Рівень розвитку країн тісно пов'язаний зі споживанням енергії. Нафта є основним джерелом енергії для багатьох галузей економіки, її частка в загальному споживанні енергоресурсів постійно зростає. Для забезпечення очікуваного приросту споживання потрібне значне збільшення нафтовидобувних потужностей.

Науковці встановили, що понад 500 тис. р. тому нафта була вже відкрита на березі Каспійського моря, а за 6 тис. років до нашої ери спостерігався вихід на поверхню землі нафтового газу на Кавказі та в Середній Азії. Свою назву

нафта отримала від індоєвропейського слова «нафата» — витікаюча. Сучасна нафтогазова промисловість почала стрімко розвиватися наприкінці 60-х років XIX сторіччя, коли було впроваджено буріння нафтових свердловин.[1, с. 215-217]

Недосконалі ринки, нестача транспортної мережі, нестабільні зв'язки між фірмами сприяли процесам вертикальної інтеграції нафтових компаній, модернізації виробничих, збутових та ринкових операцій. Наприкінці XX сторіччя більше ніж у 80 країнах були розвідані поклади нафти. Державні нафтові компанії залишалися провідними у світі, але на нафтовому ринку також існували і приватні компанії (табл. 1.1)

Табл.1.1.

Державні нафтові компанії XX ст.[16, с.272]

№	Компанія	Країна	Власник
1	Saudi Aramco	Саудівська Аравія	Держава
2	Exxon Mobil	США	ВАГ
3	PDVSA	Венесуела	Держава
4	NIOC	Іран	Держава
5	Royal Dutch / Shell	Велика Британія / Нідерланди	ВАГ
6	BP	Велика Британія	ВАГ
7	Pemex	Мексика	Держава
8	Pertamina	Індонезія	Держава
9	Total/Elf	Франція	ВАГ
10	KPC	Кувейт	Держава
11	Sonatrach	Алжир	Держава
12	PetroChina	Китай	Держава
13	Petrobras	Бразилія	Держава
14	Chevron	США	ВАГ
15	Texasco	США	ВАГ
16	Adnoc	ОАЕ	Держава
17	ENI	Італія	ВАГ
18	Repsol YPF	Іспанія	ВАГ
19	INOC	Іран	Держава
20	Libya INOC	Лівія	Держава

Незважаючи на те, що протягом останніх 30 років роль світового ринку нафти в світовій економіці залишалася винятково високою, сам ринок

внаслідок різних геополітичних процесів зазнавав практично революційні зміни: трансформувалася його структура, ступінь лібералізації, принципи ціноутворення.[6, с. 5-6]

Як мінімум, два десятиліття багато аналітиків всерйоз лякали людство тим, що ще яких-небудь 40-50 років, і її запаси будуть повністю вичерпані. І тим не менше на сьогоднішній момент використання нафти практично еквівалентно її видобутку. До кінця ХХ століття її фактичні світові запаси нараховували 1 трлн 46 млрд барелів. Потенційно ж ця кількість може бути незмірно більшою.

У ході розвитку нафтового ринку його центрами виявилися практично два регіони: США та Близький Схід. Перша половина ХХ ст. стала перехідним періодом. До початку ХХ ст. США належало не менше 75% видобутої в усьому світі нафти. Головною особливістю становлення нафтової галузі в світі було перевага США у видобутку нафти на державному рівні і домінування до 1911 р. компанії Стандарт Ойл на корпоративному. Хоча значна трансформація відбулася в середині століття, але періодом зміни ключового регіону видобування можна вважати початок 1970-х років, коли США вперше вдалися до широкомасштабного імпорту нафти. У міру збільшення видобутку нафти в Перській затоці стала зростати роль арабських країн, які в 1960 р. створили ОПЕК. Державам, які до нього увійшли знадобилося від 10 до 15 років, щоб націоналізувати місця видобутку, тобто перенаправити прибуток на свою користь. У 1973 і 1979 рр.. сталися кризи, що дали імпульс розвитку енергозберігаючих технологій і сповільнили зростання потреби розвинених країн у нафті. До цього часу на частку країн ОПЕК, які надають максимальний вплив на ціноутворення, доводилося близько 80% загального обсягу її експорту у світі і майже половина всього видобутку. Другим великим експортером був СРСР.[9, с. 237]

Три події, прямо або побічно вплинули на ринок нафти, відбулися в 1980-і роки. У 1983 р. були проведені перші торги за ф'ючерсними контрактами на нафту, що послужило поштовхом для розвитку ринку похідних інструментів

нафтових, причому формування термінового ринку докорінно змінило парадигму нафтових компаній, збільшивши вагу їх фінансових операцій. Дві інші події - аварія на Чорнобильській АЕС і загибель танкера компанії "Ексон" біля берегів Аляски - посилили екологічний рух, частково обмеживши розвиток атомної енергетики в США і посиливши правила транспортування нафти, що призвело до підвищення вартості її перевезення.

Після другої світової війни економічне зростання в світі багато в чому було забезпечене за рахунок відносно низької і стабільної ціни на сиру нафту. Як правило, переробка її здійснюється в місцях споживання, оскільки дешевше доставити до регіонів споживання сиру нафту, ніж нафтопродукти.

Розвиток нафтової, нафтопереробної і обслуговуючих їх галузей промисловості і транспорту визначили у ХХ столітті цілу епоху, в якій перетнулися економічні, політичні, національні та релігійні інтереси багатьох країн світу. Суперечності різних держав вирішувалися дипломатичними і військовими шляхами. Боротьба за джерела нафти лежить в основі державної політики промислових держав світу. В даний час таку "нафтову політику" і дипломатію особливо агресивно проводять США.

Рівень розвитку країн тісно пов'язаний зі споживанням енергії. На сьогодні нафта залишається домінуючим джерелом енергії для багатьох галузей економіки. Ми зосередили увагу на таких основних циклах функціонування ринку нафти та нафтопродуктів: розвідка (геологічна, сейсмічна), буріння (інженерні роботи — будівництво бурових платформ), транспортування нафти (нафтопроводи, морський транспорт, танкери), зберігання нафти (парк нафтових резервуарних ємностей), нафтопереробка та зберігання нафтопродуктів (НПЗ, нафтохімічні підприємства, нафтомастильні заводи), транспортування та розподілення палива, реалізація нафтопродуктів. Ми поділяємо країни на імпортно та експортно орієнтовані, а також на країни, які використовують як власні, так і імпортні нафтові ресурси (наприклад, США, Канада, Україна) (табл. 1.2).

Табл.1.2.

Поділ країн на ринку нафти та нафтопродуктів за експортно-імпоротною ознакою
[9, с.43]

Імпортно орієнтовані країни	Експортно орієнтовані країни
1	2
Китай	Росія
Індія	Казахстан
Туреччина	Узбекистан
Грузія	Туркменія
Вірменія	Киргизія
Греція	Таджикистан
Македонія	Азербайджан
Албанія	Афганістан
Чорногорія	Пакистан
Сербія	Іран
Болгарія	Ірак
Румунія	ОАЕ
Молдова	Оман
Угорщина	Саудівська Аравія
Хорватія	Кувейт
Боснія та Герцеговина	Сирія
Словенія	Ізраїль
Словаччина	Йорданія
Чехія	Ліван
Польща	Єгипет
Україна	Судан
Білорусь	Лівія
Литва	Чад
Латвія	Нігерія

Нафтова промисловість - одна з найбільш монополізованих гірничодобувних галузей. У більшості країн світу, крім тих, де вона знаходиться у веденні державних компаній, галузь повністю контролюється найбільшими ТНК, штаб-квартири яких знаходяться в США ("Ексон", "Мобіл ойл", "Тексако", "Шеврон"), а також в Західній Європі (ТНК Великобританії "Брітіш петролеум" та спільне Великобританії та Нідерландів "Роял Датч-

Шелл"). Поступово з 80-х рр.. вони почали втрачати свої колись провідні позиції серед найбільших промислових ТНК світу.[1,с. 153]

Майже 60 % світового попиту на нафту припадає на держави-члени Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), на найбільших виробників нафти (країни Близького і Середнього Сходу) — по 5,7 %, відповідно, Саудівську Аравію — лише 1,7 %. У країнах, які є членами ОЕСР, темпи зростання ВВП і промислового виробництва є значно вищим, ніж збільшення споживання нафтопродуктів загалом та окремих їх видів. Провідні країни ОЕСР створили сучасну нафтопереробну промисловість, технологія якої відповідає високим вимогам ресурсозбереження та стандартам екологічної безпеки. Незначне зростання споживання нафтопродуктів, що спостерігається в цих країнах, задовольняється за рахунок наявності резерву виробничих потужностей установок первинної та глибокої переробки нафти, а дефіцит, що тимчасово виникає, покривається за рахунок створеного запасу нафти.

2. Аналіз світової та вітчизняної практик розвитку ринку нафти і нафтопродуктів

За прогнозами ОПЕК ще мінімум два десятиліття нафта залишиться головним енергетичним ресурсом, можна стверджувати про глобальний вплив ринку нафти та нафтопродуктів. Незважаючи на те, що на нафту сьогодні відводиться 33,1 % від загального обсягу споживання енергоресурсів, а також на те, що зазначено в додатку А.

За останні 30 років обсяг розвіданих запасів нафти збільшився вдвічі. За дослідженнями компанії BP у 2011 р., за умови збереження поточних обсягів споживання нафти, її запасів вистачить на 54 роки. У табл. 2.1 наведено обсяги видобутку в 20 найбільших нафтовидобувних країнах. Серед цих країн, порівняно з рейтингом 2010 р., немає Лівії. За рік обсяги видобутку нафти в цій країні скоротилися на 71 %. Рекордсменом у зростанні обсягів видобутку нафти є Колумбія з показником 16,3 % відносно 2010 р. На Саудівську Аравію і Росію припадає четверта частина світового видобутку нафти.

Табл.2.1.

Обсяги видобутку нафти в найбільших нафтовидобувних країнах

[22, с.231]

Країна	Обсяг нафтовидобутку	Країна	Обсяг нафтовидобутку	Країна	Обсяг нафтовидобутку	Країна	Обсяг нафтовидобутку
Саудівська Аравія	11161	Канада	3522	Венесуела	2720	Алжир	1729
Росія	10280	ОАЕ	3322	Нігерія	2457	Казахстан	1841
США	7841	Мексика	2938	Бразилія	2193	Катар	1723
Іран	4321	Кувейт	2865	Норвегія	2039	Великобританія	1100
Китай	4090	Ірак	2798	Ангола	1746	Колумбія	930
Загальний обсяг нафтовидобутку у світі за день						83576	

Найбільшими споживачами нафти у світі є США (18,853 млн бар./день), Китай (9,758 млн бар./день), Японія (4,418 млн бар./день), Індія, Росія,

Саудівська Аравія, Бразилія, Німеччина, Південна Корея, Канада. Головними експортерами нафти є Саудівська Аравія - 17,6 % від загального обсягу експорту, а також Росія - 14,8 %. Своєю чергою, найбільше імпортують США - 21,9 % від світового імпорту, Китай - 11,2 %, Японія - 8,3 % [7, с 13-17].

Сьогодні країни-члени ОЕСР споживають велику частину видобутої нафти. Проте за даними ОПЕК, у період 2010-2015 рр. попит на нафту в країнах ОЕСР практично не зміниться. У країнах з перехідною економікою буде помітно лише невелике збільшення попиту. Основне зростання споживання відбудуватиметься в країнах Азії – до 2015 року на 4 млн бар./день відносно 2010р. До 2020 р. попит на нафту в країнах, які не входять до ОЕСР, вперше в історії буде вищим, ніж у країнах-членах цієї організації. Лідерами зростання споживання є Китай і країн Латинської Америки. Це пов'язано із зростанням всіх макроекономічних показників у цих країнах. Приріст населення у світі і зростання ВВП є ключовими чинниками збільшення енергоспоживання на планеті. За довгостроковими прогнозами ОПЕК, до 2035 р. 80 % приросту в споживанні нафти припадатиме на азійські країни, що розвиваються.

Закономірність розвитку світового ринку нафти - це її переміщення між країнами і регіонами. Цей процес відбувається з метою пошуку додаткових потужностей з перероблення сировини, або в пошуках нових споживачів. Ціна на транспортування сирової нафти знижується, тому вигідно здійснювати її переробку ближче до споживачів. Крім того, для країн споживачів є дуже важливим забезпечувати поставки саме сирової нафти, і вже на місці здійснювати переробку згідно з власними економічними потребами. Однак країни, які видобувають нафту, теж можуть імпортувати сирину нафту з метою отримання вигоди на додану вартість переробленої нафти. США імпортує фактично тільки сирину нафту, але в структурі експорту переважають продукти первинної перероблення. Оскільки в таборі знаходяться великі нафтопереробні потужності, їм вигідніше продавати нафту вже з доданою вартістю. І навпаки, країни Близького Сходу експортують переважно сирину нафту. Потрібно також

відзначити, що країни СНД користуються тільки російською нафтою, таким чином не здійснюють імпорт сирої нафти.

На рисунку зображено основні напрямки транспортування нафти (млн т, 2015 р.). Найбільші обсяги нафти транспортують морським шляхом. (див. Додаток Б)

Основним споживачем нафтопродуктів є транспорт, тому обсяг нафтоперероблення тісно пов'язаний з попитом на нафту. На сьогодні великі нафтові держави намагаються збільшувати експорт саме нафтопродуктів, які мають більшу додану вартість, проте він не перевищує обсяг експорту сирої нафти.

Станом на 2011 р., обсяги перероблення нафти в країнах ОЕСР знизилися на 0,3 млн бар./день, порівняно з 2010 р., і за цим показником відстають від країн не членів ОЕСР на 1,7 млн бар./день. Всього світові обсяги перероблення нафти в 2011 р. зросли на 375 тис. бар./день (зростання на 0,5 %), проте головним чинником такого зростання був Китай, де обсяги перероблення нафти на 421 тис. бар./день перевищили показники 2010 р. Лідером у переробці нафти залишаються США. У 2011 р. обсяги перероблення склали 14833 тис. бар./день. У Китаї цей показник досяг цифри 8992 тис. бар./день. У регіональному вимірі лідирує регіон АТР, де за день переробляється 24752 тис. бар. нафти (ключові потужності знаходяться в Китаї, Індії, Японії, Сінгапурі, Ю. Корея, Індонезії) [3, с. 16]. У структурі світового ринку нафтоперероблення на АТР припадає 33 % світових обсягів нафтоперероблення, на країни Європи та Азії - 26 %. Найменше нафтопереробний сектор розвинений в країнах Африки. Великі потужності з нафтоперероблення зосереджені у США, Китаї, Росії, Японії, Індії [3, с. 16]

Всього ОПЕК прогнозує, що до 2020 р. 47 % приросту обсягів нафтоперероблення відбудеться в країнах не ОЕСР у Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (АТР), і 22 % – у країнах Близького Сходу, а до 2030р. – 57 % і 18 % відповідно.

Виходячи зі складності процесу перероблення нафти, виділяють сім основних категорій нафтопродуктів, які надалі використовуються для формування кінцевого продукту шляхом додаткових процесів очищення, змішування у певних пропорціях і додаванням інших хімічних компонентів. Найбільш затребуваними продуктами є дизель і газолін.

Щодо споживання дизеля/газойлю, то до 2030 р. очікується зростання на 11,3 млн бар./день, порівняно з 2010 р. Відбуватиметься поступове заміщення дизелем газоліну. У 2010 році різниця між споживанням дизеля/газойлю і газоліну була 4 млн бар./день, у 2020 р. очікується 6 млн бар./день, а в 2035 р. ця цифра за прогнозами перевищить 9 млн бар./день. Здійснення прогнозу залежить від того, як себе поведе автомобільний ринок у країнах, що розвиваються, - чи будуть там популяризуватися дизельні двигуни (як у Європі), або перевага буде надаватися бензиновим.

Важливість Північної Америки і Європи у споживанні газоліну є основною причиною низьких темпів зростання споживання цього продукту. Обсяг споживання у цих двох регіонах у 2010 р. становив 50 % від загальносвітового. Таким чином, прогнозоване зниження попиту в Північній Америці і відносно стабільний попит у Європі будуть мати великий вплив на світову картину споживання газоліну, споживання компенсується в інших регіонах. За прогнозами експертів, попит на газолін швидкими темпами зростатиме в АТР (у середньому 2,7 % на рік). Зростання буде забезпечувати Китай і Індія, де щорічне зростання досягне 5 %. Значне зростання споживання прогнозується також для Близького Сходу, Африки та Латинської Америки. Загальне середньорічне зростання споживання газоліну в світі становитиме 0,9 % на рік. Також очікуються середні темпи зростання споживання етану (0,75 % за рік). Факторами такого зростання буде зростаючий попит у регіоні АТР і на Близькому Сході. Що стосується середніх темпів зростання споживання лігроїну, то в середньостроковій перспективі це 2,2 % за рік, у довгостроковій – 1,8 %. Основними факторами для цього є зростання попиту з боку

нафтохімічної промисловості та збільшення обсягів споживання в регіоні АТР, а також в інших країнах, що розвиваються, хоча і в менших обсягах.

Низькі темпи зростання споживання очікують на гас (0,9 % на рік). Сьогодні 80 % цього продукту становить авіаційне реактивне паливо, 20 % - гас (використовується для освітлення, опалення). Незважаючи на неухильне зростання попиту на авіаційне паливо, гас буде поступово замінюватися іншими видами нафтопродуктів, що надалі призведе до зниження попиту.

Що стосується мазуту, то його використання в промисловості буде знижуватися, і замінюватися використанням природного газу в більшості регіонів. До того ж зменшення споживання мазуту буде викликано і переходом більшості морських видів транспорту на дизель. Всього в 2035 р. очікується зниження споживання на 3 млн бар./день. Основне зниження споживання відбудеться в період 2017-2020 рр. Поступова відмова від мазуту викликана сучасними екологічними вимогами.

Під групою "інші продукти" розуміються важкі нафтопродукти – бітум, мастильні речовини, віск, розчинники, кокс, сірка, а також безпосереднє використання сирової нафти, наприклад у Саудівській Аравії або Японії. У глобальному вимірі попит на ці продукти зменшиться до 2035 р. на третину, порівняно з 2010 р.

Основними кінцевими продуктами нафтоперероблення є бензин і дизельне паливо. Світове споживання бензину в 2009 р. становило 975,1 млн т США, що є найбільшим споживачем бензину у світі, споживаючи щорічно близько 40 % всього бензину світу. Країни Азії та Океанії - споживають 210 млн т, що дорівнює 21,6 % світового споживання бензину, трохи менше половини цього споживання припадає на Китай - 61,8 млн т і Японію - 35,9 млн т. На Західну і Східну Європу, включаючи країни СНД, припадає близько 17 % світового споживання бензину. Найбільшу динаміку збільшення споживання бензину спостерігаємо протягом останніх років у Китаї, тобто приріст споживання бензину в 2009 р., порівняно з 2003 р., становив 46,9 %. Щодо дизельного палива, то протягом 2006-2010 рр. його виробництво в світі

зросло від 1167,4 млн т до 1284,4 млн т. З 2011 по 2035 рр. експерти припускають, що виробництво дизельного палива у світі буде зростати на 4,4-4,9 % щорічно. Перспективи ринку дизельного палива пов'язані із зростанням автопарку, що використовує дизельне паливо як пальне. Застосування суміші дизельного палива та спеціальної "екологічної добавки" (GTL – дизпаливо) надає широкі можливості для використання цього продукту на ринках розвинених країн, в яких екологічні проблеми, пов'язані з викидами автомобільного транспорту, є надто серйозними. Провідними виробниками дизельного палива у світі є США і Китай. На частку цих країн у 2010 р. припадало відповідно 16,3 % і 12,7 % від усього виробництва дизельного палива у світі. Крім США і Китаю, значні обсяги дизельного палива виробляються в Росії, Японії та Індії [14, с. 340-341].

Суб'єктами нафтопереробної промисловості є міжнародні нафтові компанії, національні нафтові компанії і невеликі місцеві компанії. Концентрація в нафтопереробній галузі досить низька, наприклад, топ 25 власників НПЗ володіють 50 % світових нафтопереробних потужностей. Наведені в таблиці ТОП-10 компаній нафтопереробного комплексу займають 36 % світового ринку, серед них лідером є компанія Exxon Mobil, її частка ринку нафтоперероблення – 6,1 % (табл. 2.2).

Табл 2.2.

Найбільші нафтопереробні компанії світу [19, с.75]

№ з/п	Компанія	Обсяги перероблення (тис. бар./день)	Частка від світових переробних потужностей (%)
1	ExxonMobil	5358	6,1
2	Sinopec	4211	4,8
3	Royal Dutch Shell	3985	4,6
4	BP	3232	3,7
5	ConocoPhillips	2799	3,2
6	Petroleos de Venezuela	2643	3,0
7	PetroChina	2607	3,0
8	Valero Energy Corp	2423	2,8
9	Saudi Aramco	2005	2,3
10	Всього	1935	2,2

Сьогодні кількість діючих нафтопереробних заводів (НПЗ) у світі знизилася від 743 у 2001 році до 661 у 2010 р. Проте потужності з перероблення зросли за той же період від 4170 до 4585 млн т, або на 415 млн т. Тенденцією на ринку нафтоперероблення в Європі є зростання ймовірності розвитку сегмента незалежних компаній оптової торгівлі за американським сценарієм. Аналітики прогнозують виникнення у Європі великих мереж оптового продажу нафтопродуктів, оскільки міжнародні нафтокомпанії дедалі більшою мірою спрямовують інвестиції у сегмент розвідки і видобутку. Це відкриває можливості для інших компаній, що володіють спеціальними знаннями і досвідом у галузі роздрібною торгівлі товарами повсякденного попиту і / або забудови ділянок землі. Нафтопереробні компанії у США поступово йдуть з ринку роздрібною торгівлі нафтопродуктами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, основними тенденціями розвитку ринку світової нафтоперероблення є:

- ключовим енергоресурсом у світі ще мінімум 20 років залишиться нафта;
- ключовими кінцевими продуктами нафтоперероблення залишатимуться дизельне паливо і бензин; Найвищий попит на ринку нафтопродуктів залишатиметься на дизельне паливо. Темпи розвитку ринку будуть залежати від розвитку авторинку в країнах, що розвиваються;
- лідерами нафтовидобутку є Саудівська Аравія, Росія, США, а найбільшими споживачами - США, Китай, Японія;
- найбільший приріст споживання нафти і нафтопродуктів у найближчі 10-20 років буде спостерігатися в регіоні АТР;
- обсяг експорту нафтопродуктів не перевищує обсяги експорту сирової нафти. Ця тенденція збережеться на наступне десятиліття;
- зменшиться кількість НПЗ, а також їхнє наближення до споживача, оскільки вартість транспортування сирової нафти знижується;
- формування великих незалежних мереж із торгівлі нафтопродуктами, що сприятиме ситуації на ринку, коли нафтовидобувні і нафтопереробні

підприємства віддаватимуть свою нішу в торгівлі новим гравцям ринку, зосереджуючись на видобутку і переробці.

3. Пропозиції щодо вдосконалення ринку нафти і нафтопродуктів в Україні

Наявні потужності і технічний рівень НПЗ на сьогодні дозволяють повністю забезпечувати потреби економіки України в бензинах, дизельному паливі, мазуті та дають ще понад 50 видів продукції нафтопереробки і нафтохімії, а також дозволяють постачати значну їх кількість на експорт.

Україна має досить вигідне геополітичне становище та є транзитною державою, що необхідно адекватно використовувати в процесах інтеграції у світову економічну систему. Україна має потужну нафтотранспортну систему, через яку здійснюється подача нафти внутрішнім споживачам та транзит її переважно до країн Центральної та Західної Європи. Транзит нафти до Європи в останні роки становив 32-33 млн т на рік. Нафтотранспортна система України включає 18 магістральних нафтопроводів загальною довжиною 4578,6 км, річна пропускна здатність яких складає на «вході» 114 млн т, на «виході» — 56,3 млн т на рік. За необхідності система нафтогонів здатна в повному обсязі забезпечити потреби НПЗ, виходячи з їх максимальної проектної потужності.

Українську систему нафтопроводів слід довести до стану, який відповідає міжнародним стандартам, що передбачає впровадження нових технологій транспортування нафти та нафтопродуктів. [10, с 8-11]

Стратегічними напрямками розвитку нафтотранспортної системи є:

- нарощування її транзитного потенціалу, який має не тільки економічне, а й політичне значення для нашої держави;
- підтримання системи на високому технічному рівні для забезпечення її високої надійності і конкурентоспроможності;
- інтеграція в загальноєвропейську мережу нафтопроводів.

У контексті останнього стратегічного напрямку актуалізується питання входження України в регіональні інтеграційні угруповання. Ми вважаємо, що для розвитку нафтового та нафтопереробного бізнесу України характерним є формування інтеграційних угруповань за схемою «знизу — догори», коли домовленостям між країнами передують тривалий період розвитку міжнародних

економічних зв'язків на рівні підприємців, фірм, корпорацій. За допомогою розвитку економічних зв'язків переважно на корпоративному рівні відбувається вивчення, пристосування та вдосконалення політико- правового, економічного, соціально-культурного та інфраструктурного середовища. Необхідно посилювати взаємозв'язки між країнами через створення інтеграційних угруповань, визначивши найпріоритетніші зони, вдосконаленням законодавчої бази та веденням чіткої політики в державі. Оскільки нафтопереробний бізнес апріорі є міжнародним, для його розвитку в Україні необхідно поширювати інтеграційні процеси за допомогою об'єднання основних циклів функціонування ринку нафти та нафто- продуктів (видобуток нафти, включаючи і нафту власного видобутку, транспортування, переробка та продаж нафтопродуктів). Нафтопереробний бізнес має розвиватися та ефективно функціонувати за умов відсутності необгрунтованого політичного впливу та контролю. До потенційних експортерів нафти в Україну можна віднести традиційні Росію та Казахстан, а також Азербайджан і Туркменію.

На сьогоднішній день існує тенденція підвищення цін на нафтопродукти в Україні, що зумовлюється підвищенням світових цін на нафту та експортного мита з Росії, залізничних тарифів на перевезення нафти, сезонним підвищенням попиту на нафтопродукти тощо. Суттєвим важелем впливу на формування цін на пальне може стати створення його стратегічного резерву. Недоліком нафтопровідної системи України є те, що зовнішніми надходженнями сировини вона пов'язана тільки з російською нафтогінною системою, а це призводить до монопольного становища Росії у сферах постачання нафти в Україну та її транзиту.

У таких умовах заходи з диверсифікації джерел її надходження мають розглядатися як ключовий елемент національної безпеки держави і створення умов для стабільної роботи та розвитку ПЕК. Географічне розташування України дозволяє залучити різноманітні джерела постачання нафти незалежними шляхами з Азербайджану, Казахстану, Туркменістану, країн Близького і Середнього Сходу тощо, при цьому суттєво посиливши роль

держави-транзитера між нафтовидобувними регіонами країн каспійського краю та важливими ринками збуту в Європі. Передбачається збільшення завантаженості системи нафтопроводів до 2015 року — до 65 млн т на рік, до 2017 року — до 70 млн т на рік, на подальші роки — збереження обсягів транспортування нафти або поступове їх зменшення. Будівництво нафтопроводу Броди — Плоцьк — Гданськ та поетапна реалізація проекту ЄАНТК необхідні для забезпечення транспортування нафти з країн каспійського регіону (Казахстан, Азербайджан) та країн Персидської затоки (Іран, Ірак тощо) до 2016 р. — до 10 млн т, до 2017 р. — 20 млн т. Згодом можливе збільшення обсягів транспортування системою Одеса-Броди до проектної потужності 40 млн т на рік. Перехід нафтопроводу Одеса — Броди на роботу в аверсному режимі дозволить здійснювати постачання нафти в Україну з інших країн Каспійського регіону, а також з Іраку, Ірану, країн Північної Африки та ін. країн, обминаючи Босфор. Для забезпечення поставок нафти з Іраку необхідно прокласти в Туреччині нафтопровід Джейхан — Самсун. У цьому нафтопроводі зацікавлені не тільки Україна, але й країни Чорноморського басейну та учасники ЄАНТК, Польща, Словаччина, Молдова та ін. країни. Польща, США, Казахстан, Азербайджан, Хорватія підтверджують свою готовність спільно працювати над реалізацією проекту Одеса — Броди — Плоцьк — Гданськ у напрямі його головного призначення, необхідно проводити переговори з Чехією та Словаччиною. Повинні бути конкретні домовленості з потенційними постачальниками і споживачами, і потрібне це робити якнайшвидше, оскільки існують альтернативні трубопроводи або проекти (наприклад, Бургас— Александрополіс). [21, Електронний ресурс]

Перевагами будівництва нафтопроводу Одеса — Броди на сьогоднішній день є:

1. Каспійська нафта — легка і малосірчана. Потенційно вона може стати конкурентом важкої і сірчатої Urals, яку експортує Росія.

2. Даний нафтопровід є стратегічним для країни. Рентабельність поставок підтверджується, оскільки витрати в два рази нижчі традиційного шляху доставки з російського порту Новоросійськ.
3. З'являється можливість транспортувати нафту екологічно чистими шляхами, розвантажуються Босфор.
4. На даний час економічний та фінансовий ефект можливо отримувати лише за реверсного напрямку (Броди — термінал «Південний»).

Серед недоліків будівництва нафтопроводу Одеса — Броди можна назвати такі:

1. Відсутність реальних інвестицій на добудову нафтопроводу Броди — Плоцьк (вартість — близько 500 млн євро, термін добудови — 3—4 роки). ЄС пообіцяла виділити 2 млн дол.

2. Каспійська нафта дорожча, всі європейські НПЗ пристосовані до переробки важкої і сірчаної Urals, яку експортує Росія.

3. Недостатній обсяг видобутку нафти в країнах каспійського басейну.

4. На сьогодні роблять ставку на альтернативний нафтопровід Баку-Тбілісі-Джейхан.

5. У разі роботи нафтопроводу Киркук-Юмурталік (Туреччина, район порту Джейхан), Туреччина стане транзитною державою для постачання нафти як з Каспійського регіону, так і з Персидської затоки до Європи. Потужність даного нафтопроводу, а також здатність портів Західної Туреччини приймати танкери водотоннажністю понад 500 тис. т роблять даний маршрут привабливішим для інвестицій, ніж Одеса-Броди.

6. Факт завантаження Одеса-Броди азербайджанською нафтою є досить сумнівним.

7. Ситуація, пов'язана з приватизацією двох українських НПЗ (Дрогобицький та Надвірнянський), здатних забезпечити споживання нафти з Одеса-Броди, також вносить незрозумілість у перспективи роботи нафтопроводу. Після 2016 року може виникнути ризик поступової втрати транзиту російської нафти, тому реалізація проекту ЄАНТК є основним

стратегічним напрямом розвитку транзитного потенціалу України. Розширення проекту ЄАНТК передбачається у варіанті Тенгіз-Броди-Плоцьк-Гданськ-Вільгельмсхафен. Перспектива залучення проектів експорту нафти з Іраку до проекту ЄАНТК розглядається в контексті домовленостей України та Польщі щодо співробітництва підприємств нафтогазових комплексів двох країн.

Висновки

Питання розвитку ринку нафти та нафтопродуктів є актуальним на сьогоднішній день і потребує ще більшого, подальшого, конкретного аналізу. Формування взаємозв'язків між країнами тісно пов'язано із споживанням енергії (*Наведені дані Держкомстату за 2016 р.; див. Додаток В*). На підставі проведених вище досліджень можна виділити такі пункти, які характеризують світовий та вітчизняний ринок нафти і нафтопродуктів:

- ✓ Нафтові кризи XX – XXI сторіч призвели до підвищення попиту та ціни на паливо та інші енергоносії, що вплинуло на спрямування основних коштів у розвиток сектора видобутку, зменшенню залежності країн Заходу від споживання нафти
- ✓ Частка нафти в загальному споживанні енергоресурсів постійно зростає, тому спостерігається значиме перевищення попиту над пропозицією. Приріст споживання нафти буде спостерігатися як в індустриальних державах, так і в країнах, що розвиваються. Основну частину додаткового попиту забезпечуватимуть виробники ОПЕК. Для забезпечення очікуваного приросту споживання світовому ринку потрібне значне збільшення нафтовидобувних потужностей. Зниження споживання нафтопродуктів можна забезпечувати за рахунок використання альтернативних видів палива.
- ✓ Існує можливість обмеження інвестувань у видобуток нафти з боку міжнародних нафтових компаній через неможливість доступу до основних сировинних запасів, що викликано боротьбою за ресурси за умов зростання попиту, серйозними зривами поставок нафти. Загострення боротьби за ресурси може призвести до безпрецедентного використання запасів нафти.
- ✓ Україна має досить вигідне геополітичне становище та є транзитною державою. Сучасну систему нафтопроводів України необхідно довести до

стану, який відповідає міжнародним стандартам. Для забезпечення національної безпеки держави і створення умов для стабільної роботи та розвитку ПЕК необхідно диверсифікувати джерела надходження нафти. Географічне розташування України дозволяє залучити різноманітні джерела постачання нафти незалежними шляхами з Азербайджану, Казахстану, Туркменістану, країн Близького і Середнього Сходу, при цьому суттєво посиливши роль держави-транзитера між країнами каспійського регіону та важливими ринками збуту в Європі.

- ✓ На наш погляд, для розвитку нафтового та нафтопереробного бізнесу України характерним є формування інтеграційних угруповань шляхом «знизу — догори». В Україні необхідно поширювати інтеграційні процеси за допомогою об'єднання основних циклів функціонування ринку нафти та нафтопродуктів (видобуток нафти, включаючи і нафту власного видобутку, транспортування, переробка та збут нафтопродуктів). Нафтопереробний бізнес може розвиватися та ефективно функціонувати за умов відсутності необґрунтованого політичного впливу та контролю.

Основні напрями та перспективи розвитку світового ринку нафти та нафтопродуктів :

- ✓ Організаційні: напрями — створення надійної системи стратегічних резервів нафти та нафтопродуктів, проведення чіткої політики у зовнішньоторговельній діяльності щодо нафти та нафтопродуктів, подальше реформування конкурентного нафтового ринку; перспективи — стабілізація ринків нафти та нафтопродуктів, відсутність коливань у пікові періоди, зменшення залежності від країн-експортерів нафти, підвищення інвестиційної привабливості, укрупнення позицій транснаціональних нафтових корпорацій, поширення інтеграції країн-експортерів та країн-імпортерів.

- ✓ Технологічні: напрями — розвиток альтернативної енергетики, модернізація НПЗ, використання на них якіснішої сировини, максимальне залучення модернізованих технологій очищення відпрацьованих газів у нафтопереробні райони; перспективи — зміна структури паливно-енергетичного балансу, вдосконалення структури споживання нафтопродуктів, підвищення глибини переробки нафти на НПЗ світу з 70% до 90 %, підтримка належного рівня екологічної безпеки.
- ✓ Фінансові: напрями — пошук та спрямування фінансових ресурсів, формування диверсифікованих джерел надходження нафти, підвищення та концентрація капіталовкладень, технологічного інвестування в сектор видобутку (розвідка та видобуток у морських і наземних родовищах нафти); перспективи — вдосконалення системи транспортування нафти трубопроводами, підвищення їх пропускної спроможності, виконання вимог до безпеки танкерів та екології транспортування, підвищення ефективності розробки та розвідка нових нафтових родовищ, зниження собівартості видобутку, активізація енергозбереження, поширення міжнародних корпоративних інтеграційних процесів у нафтопереробному бізнесі.

Додаток А

Табл. А.1.

Розподіл основних енергоресурсів світу

(обсяги зазначені в мільйонах барелів нафтового еквівалента / день)

Енергоресурс	Обсяги основних енергоресурсів світу, млн. бар.н.е/день				Темп річної зміни, 2008-2030, %	Питома вага енергоресурсів світу, %			
	2008	2010	2020	2030		2008	2010	2020	2030
	р.	р.	р.	р.		р.	р.	р.	р.
Нафта	80,9	80,4	89,9	97,6	0,90	35,7	35	32,7	30,2
Вугілля	64,8	66,2	80,1	92,1	1,60	28,6	28,8	29,2	28,5
Газ	51,4	52,1	64,5	79,1	2,00	22,7	22,7	23,5	24,5
Атомна енергія	14,4	14,7	16,9	20,7	1,70	6,3	6,4	6,2	6,4
Гідроенергія	5,5	5,8	7,3	9	2,30	2,4	2,5	2,7	2,8
Біопаливо	8,6	9,2	12,9	17,5	3,30	3,8	4	4,7	5,4
Інші відновлювальні	1,3	1,5	3,2	6,8	7,80	0,6	0,7	1,2	2,1
Всього	226,8	229,9	274,8	322,9	1,60	100	100	100	100

Додаток Б

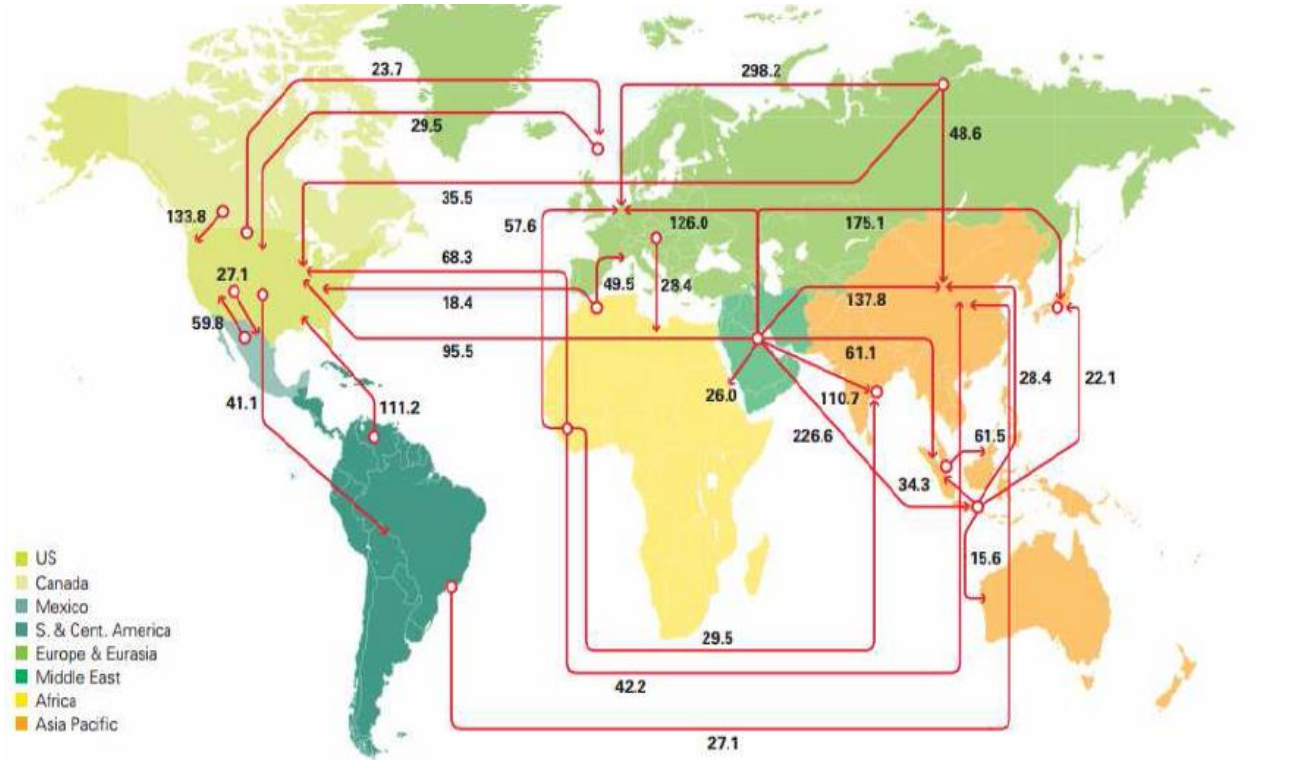

Рис. Б.1. Нафтові потоки між державами

Додаток В

Табл.В.1

Споживання енергії, показники експорту та імпорту

Експорт/ імпорт товарів за країнами світу за січень/лютий 2016 року

Найменування	Одиниця виміру	Експорт		Імпорт	
		Кількість	Вартість, тис.дол.США	Кількість	Вартість, тис.дол.США
2709000000 Нафта або нафтопродукти сирі, одержані з бітумінозних порід (мінералів):					
ВСЬОГО	кг	-	-	133333158,5	32897,6
I. КРАЇНИ СНД	кг	-	-	132280000,0	32582,3
РОСІЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ	кг	-	-	132280000,0	32582,3
II. ІНШІ КРАЇНИ СВІТУ	кг	-	-	1053158,5	315,3
ЄВРОПА	кг	-	-	1053155,1	315,3
РУМУНІЯ	кг	-	-	1053155,1	315,3
АФРИКА	кг	-	-	3,4	0,0
НІГЕРІЯ	кг	-	-	3,4	0,0
2710000000 Нафта або нафтопродукти, одержані з бітумінозних порід (мінералів), крім сирих; продукти, в іншому місці не зазначені, з вмістом 70 мас. % або більше нафти чи нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних порід (мінералів), причому ці нафтопроду					
ВСЬОГО	кг	16319587,7	7502,2	946466595,3	338614,8
	тис. л			243241,5	
I. КРАЇНИ СНД	кг	507955,4	453,5	762863174,0	258004,9
	тис. л			197196,6	
АЗЕРБАЙДЖАН	кг	116990,3	98,6	299048,0	216,5
БІЛОРУСЬ	кг	12605,0	9,9	729923137,2	245970,3
	тис. л			197122,7	
КАЗАХСТАН	кг	-	-	17570220,0	4360,2
МОЛДОВА,РЕСПУБЛІКА	кг	18666,6	37,3	-	-
РОСІЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ	кг	315059,9	254,3	15070768,8	7457,9

	ТИС. Л			74,0	
ТУРКМЕНИСТАН	КГ	17999,0	14,9	-	-
УЗБЕКИСТАН	КГ	26634,7	38,4	-	-
II. ІНШІ КРАЇНИ СВІТУ	КГ	15811632,2	7048,7	183603421,3	80610,0
	ТИС. Л			46044,8	
ЄВРОПА	КГ	13058301,8	4972,8	177372625,0	76448,9
	ТИС. Л			46044,8	
АВСТРІЯ	КГ	95774,0	51,8	19349,5	35,2
БЕЛЬГІЯ	КГ	3901981,0	668,9	1334683,3	2298,8
БОЛГАРІЯ	КГ	19821,0	22,7	4694906,8	1915,9
ВЕЛИКА БРИТАНІЯ	КГ	3595985,8	1982,5	170185,8	490,0
ГРЕЦІЯ	КГ	20546,0	32,8	44875937,6	16089,2
	ТИС. Л			402,8	
ДАНІЯ	КГ	-	-	16,0	0,2
ЕСТОНІЯ	КГ	17265,5	19,2	18216,8	44,5
ІРЛАНДІЯ	КГ	503806,0	327,2	-	-
ІСПАНІЯ	КГ	-	-	178777,7	488,2
ІТАЛІЯ	КГ	37191,0	53,2	164704,2	448,3
ЛАТВІЯ	КГ	15160,0	10,4	119532,4	78,8
ЛИТВА	КГ	431978,2	291,9	70657387,1	25941,4
	ТИС. Л			24698,3	
НІДЕРЛАНДИ	КГ	-	-	515794,2	1033,8
НІМЕЧЧИНА	КГ	100417,3	78,9	1602092,4	4117,2
ПОЛЬЩА	КГ	31021,0	30,7	22823483,7	9666,6
	ТИС. Л			11388,3	
РУМУНІЯ	КГ	43480,0	31,9	14284699,4	5601,8
	ТИС. Л			6278,3	
САН-МАРИНО	КГ	381,0	0,2	-	-
СЕРБІЯ	КГ	5253,0	3,2	-	-
СЛОВАЧЧИНА	КГ	225,6	0,8	26890,9	52,8
СЛОВЕНІЯ	КГ	451,1	0,4	275,0	0,9
УГОРЩИНА	КГ	4157492,4	1321,4	14622965,7	5544,6
	ТИС. Л			3277,0	
ФІНЛЯНДІЯ	КГ	563,0	0,3	568816,6	1415,7
ФРАНЦІЯ	КГ	-	-	282099,9	475,8
ХОРВАТІЯ	КГ	996,0	0,6	-	-
ЧЕХІЯ	КГ	23887,0	16,2	35877,2	77,2
ШВЕЙЦАРІЯ	КГ	54626,0	27,8	1351,4	7,1
ШВЕЦІЯ	КГ	-	-	374581,5	625,0
АЗІЯ	КГ	2424690,7	1753,5	5969381,6	3340,4
БАНГЛАДЕШ	КГ	3386,6	7,4	-	-

БАХРЕЙН	кг	-	-	21780,0	23,1
В'ЄТНАМ	кг	7857,0	17,2	-	-
ГРУЗІЯ	кг	126320,8	169,2	-	-
ІЗРАЇЛЬ	кг	22339,3	32,7	4799866,2	1699,1
ІНДІЯ	кг	-	-	308560,0	257,3
ІРАК	кг	106615,0	177,2	-	-
КІПР	кг	1393677,0	790,6	-	-
КИТАЙ	кг	269,6	2,7	124260,9	116,0
КОРЕЯ,РЕСПУБЛІКА	кг	-	-	401190,1	734,7
М'ЯНМА	кг	2469,3	8,4	-	-
ОБ'ЄДНАНІ АРАБСЬКІ ЕМІРАТИ	кг	327533,0	232,8	9387,3	39,9
ПАЛЕСТИНСЬКА ТЕРИТОРІЯ	кг	16528,0	25,1	-	-
СІНГАПУР	кг	31798,8	29,9	84000,0	113,4
ТАЇЛАНД	кг	-	-	760,0	5,1
ТУРЕЧЧИНА	кг	385896,2	260,2	216811,9	326,0
ЯПОНІЯ	кг	-	-	2765,2	25,8
АФРИКА	кг	54549,2	49,5	8379,3	29,3
ГАНА	кг	31303,0	20,4	-	-
ЄГИПЕТ	кг	-	-	8379,3	29,3
ЕФІОПІЯ	кг	8797,0	4,4	-	-
КОНГО,ДЕМОКРАТИЧНА РЕСПУБЛІКА	кг	144,0	0,7	-	-
ЛІВІЯ	кг	13129,0	20,1	-	-
ПІВДЕННИЙ СУДАН	кг	161,0	1,7	-	-
СЬЄРРА-ЛЕОНЕ	кг	1000,0	2,0	-	-
УГАНДА	кг	15,2	0,2	-	-
АМЕРИКА	кг	271918,3	267,9	253035,4	791,4
АРУБА	кг	19259,0	16,3	-	-
БЕЛІЗ	кг	8027,0	7,5	-	-
ВІРГІНСЬКІ ОСТРОВИ (БРИТ.)	кг	2854,0	2,3	-	-
ЕКВАДОР	кг	22,6	0,1	-	-
КАНАДА	кг	74320,0	56,8	126710,5	343,9
ПАНАМА	кг	31545,3	77,9	-	-
ПУЕРТО-РІКО	кг	17,9	0,2	-	-
СЕНТ-КІТС І НЕВІС	кг	200,0	0,2	-	-
США	кг	112377,5	75,1	126324,9	447,5
ЧІЛІ	кг	23295,0	31,4	-	-
АВСТРАЛІЯ І ОКЕАНІЯ	кг	2172,3	5,1	-	-
МАРШАЛЛОВІ ОСТРОВИ	кг	2015,0	3,1	-	-

НОВА ЗЕЛАНДІЯ	кг	157,3	1,9	-	-
2710120000					
-- легкі дистилляти:					
ВСЬОГО	кг	4096111,0	1275,8	180738222,0	71997,6
	тис. л			243241,5	
I. КРАЇНИ СНД	кг	7,5	0,0	145415578,0	56615,5
	тис. л			197196,6	
АЗЕРБАЙДЖАН	кг	7,5	0,0	-	-
БІЛОРУСЬ	кг	-	-	145361767,0	56593,6
	тис. л			197122,7	
РОСІЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ	кг	-	-	53811,0	21,9
	тис. л			74,0	
II. ІНШІ КРАЇНИ СВІТУ	кг	4096103,5	1275,7	35322644,0	15382,1
	тис. л			46044,8	
ЄВРОПА	кг	4096100,0	1275,7	35238621,8	15268,7
	тис. л			46044,8	
БЕЛЬГІЯ	кг	-	-	133420,0	133,4
ВЕЛИКА БРИТАНІЯ	кг	-	-	160,4	0,5
ГРЕЦІЯ	кг	-	-	296402,0	123,9
	тис. л			402,8	
ЕСТОНІЯ	кг	-	-	854,0	2,1
ЛИТВА	кг	-	-	17941595,0	7810,6
	тис. л			24698,3	
НІДЕРЛАНДИ	кг	-	-	26890,9	35,1
НІМЕЧЧИНА	кг	-	-	6866,8	17,5
ПОЛЬЩА	кг	-	-	8435571,1	3479,2
	тис. л			11388,3	
РУМУНІЯ	кг	-	-	5752180,0	2511,2
	тис. л			6278,3	
СЛОВЕНІЯ	кг	-	-	275,0	0,9
УГОРЩИНА	кг	4096100,0	1275,7	2491697,0	1059,7
	тис. л			3277,0	
ФІНЛЯНДІЯ	кг	-	-	769,6	1,2
ФРАНЦІЯ	кг	-	-	151940,0	93,4
АЗІЯ	кг	-	-	84022,2	113,4
ІЗРАЇЛЬ	кг	-	-	22,2	0,1
СІНГАПУР	кг	-	-	84000,0	113,4
АМЕРИКА	кг	3,5	0,0	-	-
США	кг	3,5	0,0	-	-
2710190000					
-- інші:					

ВСЬОГО	кг	12223476,7	6226,4	765728364,0	266617,2
I. КРАЇНИ СНД	кг	507947,9	453,5	617447596,0	201389,4
АЗЕРБАЙДЖАН	кг	116982,8	98,6	299048,0	216,5
БІЛОРУСЬ	кг	12605,0	9,9	584561370,2	189376,7
КАЗАХСТАН	кг	-	-	17570220,0	4360,2
МОЛДОВА,РЕСПУБЛІКА	кг	18666,6	37,3	-	-
РОСІЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ	кг	315059,9	254,3	15016957,8	7436,1
ТУРКМЕНІСТАН	кг	17999,0	14,9	-	-
УЗБЕКІСТАН	кг	26634,7	38,4	-	-
II. ІНШІ КРАЇНИ СВІТУ	кг	11715528,7	5773,0	148280768,0	65227,8
ЄВРОПА	кг	8962201,8	3697,0	142134003,2	61180,2
АВСТРІЯ	кг	95774,0	51,8	19349,5	35,2
БЕЛЬГІЯ	кг	3901981,0	668,9	1201263,3	2165,4
БОЛГАРІЯ	кг	19821,0	22,7	4694906,8	1915,9
ВЕЛИКА БРИТАНІЯ	кг	3595985,8	1982,5	170025,4	489,5
ГРЕЦІЯ	кг	20546,0	32,8	44579535,6	15965,3
ДАНІЯ	кг	-	-	16,0	0,2
ЕСТОНІЯ	кг	17265,5	19,2	17362,8	42,4
ІРЛАНДІЯ	кг	503806,0	327,2	-	-
ІСПАНІЯ	кг	-	-	178777,7	488,2
ІТАЛІЯ	кг	37191,0	53,2	164704,2	448,3
ЛАТВІЯ	кг	15160,0	10,4	119532,4	78,8
ЛИТВА	кг	431978,2	291,9	52715792,1	18130,8
НІДЕРЛАНДИ	кг	-	-	488903,3	998,6
НІМЕЧЧИНА	кг	100417,3	78,9	1595225,6	4099,6
ПОЛЬЩА	кг	31021,0	30,7	14387912,6	6187,4
РУМУНІЯ	кг	43480,0	31,9	8532519,4	3090,7
САН-МАРИНО	кг	381,0	0,2	-	-
СЕРБІЯ	кг	5253,0	3,2	-	-
СЛОВАЧЧИНА	кг	225,6	0,8	26890,9	52,8
СЛОВЕНІЯ	кг	451,1	0,4	-	-
УГОРЩИНА	кг	61392,4	45,6	12131268,7	4484,8
ФІНЛЯНДІЯ	кг	563,0	0,3	568047,0	1414,5
ФРАНЦІЯ	кг	-	-	130159,9	382,4
ХОРВАТІЯ	кг	996,0	0,6	-	-
ЧЕХІЯ	кг	23887,0	16,2	35877,2	77,2
ШВЕЙЦАРІЯ	кг	54626,0	27,8	1351,4	7,1
ШВЕЦІЯ	кг	-	-	374581,5	625,0
АЗІЯ	кг	2424690,7	1753,5	5885359,4	3227,0
БАНГЛАДЕШ	кг	3386,6	7,4	-	-
БАХРЕЙН	кг	-	-	21780,0	23,1

В'ЄТНАМ	кг	7857,0	17,2	-	-
ГРУЗІЯ	кг	126320,8	169,2	-	-
ІЗРАЇЛЬ	кг	22339,3	32,7	4799844,0	1699,0
ІНДІЯ	кг	-	-	308560,0	257,3
ІРАК	кг	106615,0	177,2	-	-
КІПР	кг	1393677,0	790,6	-	-
КИТАЙ	кг	269,6	2,7	124260,9	116,0
КОРЕЯ,РЕСПУБЛІКА	кг	-	-	401190,1	734,7
М'ЯНМА	кг	2469,3	8,4	-	-
ОБ'ЄДНАНІ АРАБСЬКІ ЕМІРАТИ	кг	327533,0	232,8	9387,3	39,9
ПАЛЕСТИНСЬКА ТЕРИТОРІЯ	кг	16528,0	25,1	-	-
СІНГАПУР	кг	31798,8	29,9	-	-
ТАЇЛАНД	кг	-	-	760,0	5,1
ТУРЕЧЧИНА	кг	385896,2	260,2	216811,9	326,0
ЯПОНІЯ	кг	-	-	2765,2	25,8
АФРИКА	кг	54549,2	49,5	8370,0	29,2
ГАНА	кг	31303,0	20,4	-	-
ЄГИПЕТ	кг	-	-	8370,0	29,2
ЕФІОПІЯ	кг	8797,0	4,4	-	-
КОНГО,ДЕМОКРАТИЧНА РЕСПУБЛІКА	кг	144,0	0,7	-	-
ЛІВІЯ	кг	13129,0	20,1	-	-
ПІВДЕННИЙ СУДАН	кг	161,0	1,7	-	-
СЬЄРРА-ЛЕОНЕ	кг	1000,0	2,0	-	-
УГАНДА	кг	15,2	0,2	-	-
АМЕРИКА	кг	271914,8	267,9	253035,4	791,4
АРУБА	кг	19259,0	16,3	-	-
БЕЛІЗ	кг	8027,0	7,5	-	-
ВІРГІНСЬКІ ОСТРОВИ (БРИТ.)	кг	2854,0	2,3	-	-
ЕКВАДОР	кг	22,6	0,1	-	-
КАНАДА	кг	74320,0	56,8	126710,5	343,9
ПАНАМА	кг	31545,3	77,9	-	-
ПУЕРТО-РІКО	кг	17,9	0,2	-	-
СЕНТ-КІТС І НЕВІС	кг	200,0	0,2	-	-
США	кг	112374,0	75,1	126324,9	447,5
ЧІЛІ	кг	23295,0	31,4	-	-
АВСТРАЛІЯ І ОКЕАНІЯ	кг	2172,3	5,1	-	-
МАРШАЛЛОВІ ОСТРОВИ	кг	2015,0	3,1	-	-
НОВА ЗЕЛАНДІЯ	кг	157,3	1,9	-	-

2710990000 -- інші					
ВСЬОГО	кг	-	-	9,3	0,1
П. ІНШІ КРАЇНИ СВІТУ	кг	-	-	9,3	0,1
АФРИКА	кг	-	-	9,3	0,1
ЄГИПЕТ	кг	-	-	9,3	0,1

Список використаних джерел

1. BusinesStat. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://megaresearch.ru/files/demo_file/7687.pdf.
2. ОПЕС – World Oil Outlook. – 2010. - С. 48. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.opec.org/opec_web/static_files_project/media/downloads/publications/woo_2010.pdf
3. ОПЕС World Oil Outlook 2011. – С. 154. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.opec.org/opec_web/static_files_project/media/downloads/publications/WOO_2011.pdf).
4. U.S. Energy Information Administration. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eia.gov/finance/markets/>
5. Брагинский О. Б., Шлихтер Э. Б. Мировая нефтепере-работка. Экологическое измерение. — М.: Academia, 2010. 262 с.
6. Бурлака Г. О причинах кризисных явлений на рынке неф-тепродуктов Украины // Зеркало недели. — 25.06.05. — 01.07.05. — № 24 (552).
7. Бурлака Г., Шерстюк Р. Метаморфозы и антиподы // Топливо-энергетический комплекс. — 2005. — № 9.
8. Бурлака Г., Шерстюк Р. Передовой зарубежный опыт // Нефтяная экономия. — 2006. — № 1. — С. 7.
9. Викторов С. Энергетика — 2030: дорога к кризису? // Энергетическая политика Украины. — 2003. — № 10. — С. 8—10.
10. Внешпромбанк. - Аналітичний огляд. Світовий ринок нафти: Серпень 2011 року. –
11. Водяніков О. Політика ЄС в сфері використання біо-логічного палива: напрями адаптації національного законо-давства України до права ЄС // Юридичний журнал. — 2004. — № 4. — С. 5—7
12. Гусак Л. Мировой рынок нефти: существует ли предел рос-та цен? // Газета «2000». — 23.09.2005.
13. Економіка зарубіжних країн. Підручник / А. С. Філіпенко, В. А. Вергун, І. В. Бураківський, та ін. — К.: Либидь, 1998. — 416 с.

14. Забезпечення енергетичної безпеки України / Рада національної безпеки і оборони України, Нац. ін-т проблем міжнародної безпеки. — К.: НІПМБ, 2003. — 264 с.
15. Корнілов І. Є. Особливості функціонування нафтового ринку України у світлі нормативів ЄС і МЕА у сфері енергетичної безпеки // Стратегічна панорама. — 2004. — № 1. — С. 116—124.
16. Маловецкий А.В. Инвестиционная политика нефтяных корпораций — региональный и корпоративный аспекты. — М.: Эдиториал УРСС, 2002. — 272 с.
17. Моргунов Е.В. Анализ нефтяного рынка и рекомендации по совершенствованию
18. Піріашвілі Б. З., Чиркін Б. П., Чукаєва І. К. Перспективний паливно-енергетичний баланс — основа формування енергетичної стратегії України до 2030 року. — К.: Науко-ва думка, 2002. — 240 с.
19. Прейгер Д. К., Корнілов І. Е. Международное регулирование нефтяного рынка и особенности его развития в регионах мира // Нефть и газ. — 2003. — № 10. — С. 74—86.
20. Приходько О. В посяках средства от нефтяной зависимости // Зеркало Недели. — 04.06.05. — 10.06.05. — № 21 (549).
21. Прогноз развития мировой энергетики до 2030 г.: презентация, январь 2013. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://Statistical Review of World Energy. June 2012>.
22. Российской модели биржевой торговли нефтью // Вестник Университета.— 2010, № 2. — С. 196-201.
23. Рычик В. Энергоемкостью по потребителям. Прогноз мирового потребления энергии // Топливо-энергетический комплекс. — 2005. — № 1. — С. 28.
24. Сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. Діяльність Міністерства.[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/>

25. Сиромеха А. Как должны создаваться нефтяные резервы: Опыт Германии // Зеркало недели. — 04.06.05. — 10.06.05. — №21 (549).
26. Тарнавский В. Завершился уникальный год. Мировой рынок нефти в 2004 году: итоги, тенденции, перспективы // Топливо-энергетический комплекс. — 2005г. — № 1. — С. 48.
27. Энергетика: история, настоящее и будущее. Т.1. От огня и воды к электричеству. / В. И. Бондаренко, Г. Б. Варламов, И. А. Вольчин и др. — К., 2005. — 304 с.